



מיבצע „אבירי-לב“. בו צלח צה"ל את תעלת-סואץ. לא היה אלא בגדר צליחה לשמה. אשר סיסמאות ומישאלות שימשו לו כתחליף למטרה

למה, בנמצא, צלחנו?

הראשי והראשון, הוא „הדבקות במטרה (או במשימה)“. האשמה למחדל בלתי-ניגהן להסבר ובלתי-נסלח זה מוטלת על הדרג המדיני (הממשלה). על הדרג הצבאי העליון (המטכ"ל, כמיפקדה העליונה) ועל הדרג המערכתית, או „הפיקוד הגבוה“ (מיפקדת חזית הדרום עם הרמטכ"ל, כמידת התערבותו בניהול המיבצעים ברמה המערכתית). אחריותו של כל אחד משלושת הדרגים הללו היא מוחלטת וקיימת לעצמה, ולכן אין האחד יכול להצדיק את עצמו במחדלי האחרים. אבל בכל זאת, מבחינה מעשית ומציי-אותית, יש להבחין בין שלוש הדרגים, ובעניין ספציפי זה צריך להאשים, קודם-כל ובעיקר, את הדרג המדיני, משום שרק הוא רשאי ואמור לקבוע את מטרת-המילחמה המדינית. (אחריות הדרג הצבאי גובעת מן המוסכמה, שבהיעדר מטרה מוגדרת, המורדת אליו מן הדרג המדיני, או מן הדרג הצבאי הממונה, חובה עליו לעמוד על תיקון המחל ועל הגדרת מטרה מלמעלה, בעבורו; ולא, מחוייב המפקד המדובר להסיק בעצמו את מטרתו, לפי מיטב הבנתו — אחרת, אין תכלית כלשהי למיבצעו, ואז אי-אפשר לו, לכאורה, לעשות כל מעשה שהוא).

הדבר הקרוב ביותר ל„מטרת-המילחמה“ אשר הצליח הדרג המדיני לארגן, לעצמו ולי צה"ל, להנחיית המיתקפה בדרום היה, כמס"תבר, „הכאת שינוי יסודי כמצב בחזית הי מצרית“ — ואפילו מעט מעורפל זה זכה להגיע

שאלה חשובה וגורלית היא, אם אמנם חייבת ישראל ויכולה גם בעתיד להיכנע לכללי-מישחק עוינים-בתכלית אלה, אבל ב-1973, כמו בכל המילחמות הקודמות, היתה ישראל מחוייבת — או ראתה עצמה מחוייבת — לקבל דינם של הקרטריונים הללו; ואם רצתה להצליח גם במיסגרת מיגבלותיהם החמורות, חייב הדבר, בין היתר, שתגדיר לעצמה את „מטרת-המילחמה“ שלה, שתהינה

מאת בנימין עמידרו

ברורות בתכלית, ריאליות וגם „נכונות“ — כלומר, שי ינתן לא רק להשיגן, אלא גם להפיק מהן, בנוסיונות המדיניות הנתונות, את התועלת המבוקשת, כולה או רובה.

בלי מטרה

הגדרת „מטרת המילחמה“ היא, מטיבעה, הגדרת כפולה: ראשית נחוצה הגדרת המטרה המדינית; ולאחר מכן מפיקים ממנה, לאור ניתוח הגורמים-המשפיעים הצבאיים, את מטרת-המילחמה הצבאית — היא הי מיועדת לכונן את המאמץ הצבאי כך, שבנסיבות השוררות יבטיח את השגת המטרה המדינית, במידה המירבית הי אפשרית.

כל המבקש לחפש „מטרת מילחמה“ מוגי דרת כל ש הי, אשר לשם הגשמתה נלחמו כוחותינו בדרום, לפני צליחת התעלה — ועוד יותר, אחריה — יענה חרס בידו.

אמנם אין להניח כי די היה בהימצאות מטרה מוגדרת, חדי-משמעית, ריאלית ונכונה לניהול המערכה להפוך, כשלעצמה, את מצביאות אלעזר זל, ברלב וגונן למעולה משהיתה, אבל בוודאי היה מצוי להם או „משימה“ ברורה לדבוק בה; או, אם תרצה, עמוד-אש, שלא רק מאיר היתרון המיידית והחשוב ביותר אשר זולו, ולעם ישראל בהימצא מטרה מנחה וגם מחייבת כזו התבטא בתעוולו מראש של מיבצע „אבירי-לב“ אל יעד מערכתית אחד, בכיוון אחד — ובתוך לחיזומים נוקשה, הלוקח בחשבון את השפעתו המגבילה של „שעון-החול“ (ואפילו רק כחור, האפשרות הגרועה ביותר, שהיא הקובעת, לצרכי חישובים צבאיים-מיבצעיים).

יתרון כללי זה, של עצם הימצאות מטרה ברורה וההכרה לדבקות בה, היה עשוי להיות מכריע-לטובתנו כשלעצמו, מפני שאי-המוכנות המצרית למיתקפת-צליחה מכריעים-בכוח כימעט כלפי כל יעד ובכל דרך-פעולה מצדנו איפשרה השגת תוצאה צבאית בעלת אופי ואפקט (סבירים) אשר היינו בוחרים לעצמנו — אבל רק בתנאי שהמאמץ המדובר ינהל באופן נחרץ, החלטי ונועז. על אחרת כמה וכמה כך, שהיתרון היה הופך מכריע, אילו המטרה היתה לא רק קיימת, אלא גם נכונה. היעדרה המוחלט של „מטרת מילחמה“ ראייה-לשם כל ש הי הוא אשר איפשר לפיקוד הגבוה בדרום לנהל את מיתקפת הצליחה באורח הססני, חסרת-עוזה להפליא ותוך סתירות פנימיות מתמידות וחמורות — אבל בלא שייתשב, למרות כל אלה, כאילו הפר את עיקרון-המלחמה

שם מה צלח צה"ל את התעלה? מה היו מטרותיו המדינית והצבאית המוגדרות של מיבצע „אבירי-לב“? איזהו היעד האופרטיבי המדויק שנקבע לכוחות הצולחים בדוורסואר? מהו ההישג האיסטרטגי המבוקש, שלשמו פנו מראש-הגשר דווקא דרומה, ולא צפונה? שאלות נכבדות אלו לא נשאלו, אולי מפני שהכל סברו וקיבלו, משום-מה, שהתשובות ברורות ומובנות מאליהן.

לא כך הם פני הדברים: עד כמה שנוגעים ממשלת-ישראל, המטכ"ל ומיפקדת חזית הדרום, היה מיבצע „אבירי-לב“ מיתקפה צבאית, שלא נקבעו לה מראש כל מטרות מדיניות או צבאיות מוגדרות, ראויות לשמן, רק דבר אחד ידעו הכל — שצריך לצלוח וזהו, מפני שרק צליחה תאפשר לצה"ל הישגים צבאיים מסויימים, שיהיו ניכרים ואולי אף מכריעים.

יותר משהיתה בצליחה מחשבה-החילה להשגת יעדים מוגדרים וברורים, התגלם בה הדחף המסורתי של צה"ל „להעביר את המילחמה לשטח האוייב“ ולהגיע לעורף המצרי — הישג אשר, בשלוש המילחמות שעברו, נגד המצרים, הוא שבישר וגם הבטיח לנו את הניצחון.

אבל בניגוד למילחמות הקודמות, זירת-ההכרעה נמצאה הפעם לא בעומק שטח האוייב, אלא בשטחן שלנו — כלומר, לא ממערב התעלה, אלא במזרחה, על אדמת

לצליחת התעלה לא

נקבעו מראש כל מטרות צבאיות או מדיניות מוגדרות

סיני; וההישג אשר הוא לבדו יכול היה להבטיח כי נסיים את המילחמה בניצחון איסטרטגי חדי-משמע ל-טובתנו, לא התבטא הפעם בהצלחת העברת המילחמה אל שטח האוייב ובכיבוש טריטוריות נוספות שלו, אלא, קודם-כל ובעיקר, בשלילת הישג האוייב ובהחזרת הי סטטוס-קוו הטריטוריאלי לקדמותו.

מובן שלא אלה הם קנייה-מידה הרגילים לקביעת המצב והמוצא בכל המילחמות; ולגבי מילחמות „נור-מליות“ הם עשויים להיראות משונים מאד, אבל תוצרי אותהן של מילחמות ישראל-ערב נקבעות על פי קריטריונים ייחודיים וסובייקטיביים, המאופיינים בנטיה טבעית וכימעט-מרעע מראש, לטובת הצד הערבי ונגד ישראל. לכן, בעוד שהצד הערבי כימעט איננו, או, לפחות, לא היה עד תחה — מוגבל בייזום המילחמה, בהיקפה או במישכה, הרי הצד הישראלי חייב לפעול באופן קבוע על בסיס המוסכמה, שתחילת נטיית הכף הצבאית לזכותו גוררת אוטומטית הפעלת תהליך גלובלי מואץ להפסקת המילחמה, במטרה המוצהרת לצמצם ככל הניתן את ההישגים הישראליים, התערבות המעצמות וכפיתתן על ישראל, שתפסק את המילחמה, מקובלות ונחשבות כנתוני-יסוד קבועים וכה מובנים-מאליהם, עד שבכלל אינם נשי-קלים לטובת הערבים, ואין השפעתם מפחיתה משהו מכל הישג ערבי ומן ההשפעה המיוחסת לו.

שינוי המצב בחזית

המצרית, לא היה אלא הבעת מישאלה ותיקוה ולא בבחינת מטרה

אזינו, אחרי מבוי הפירסומים, רק כספרו של דיין, למיקרא התיאוריים אצל דיין וגם אצל אחרים, נראה כי „מטרה“ זו לא נועדה לשמש הנחייה פוזיטיבית של המאמץ הצבאי העיקרי, כמו שנתכוונה להיות; הבעת המישאלה ותיקוה, שיואזי צה"ל ליצור „מצב חדש“, אשר יקל מן המועקה הפוליטית.

הבונקו המצרי

שמעות וחומרות כחדלה זה של ממשלת ישראל בולטות במיוחד על רקע השוואת הנעשה, בתחום זה, בצד המצרי.

עוד בטרם המילחמה כבר ידע סאדאת, והגדיר היטב לעצמו ולאחרים, מהי הנטרה המדינית, שלשמה יפתח במילחמה, ממנה השכילו סאדאת והצמרת הצבאית המצרית להסיק את המטרה האיסטרטגית-הצבאית, ואף ליישם אותה באמצעות הגדרת היעדים המערכתיים המתאימים ועיצוב התוכנית המיבצעית להשגתם. „מטרת-המילחמה“ המצרית, בהגדרתה הכפילה — המדינית והצבאית — היתה ברורה וחדי-משמעית, פשוטה להבנה וליישום, ובתי-ביצוע.